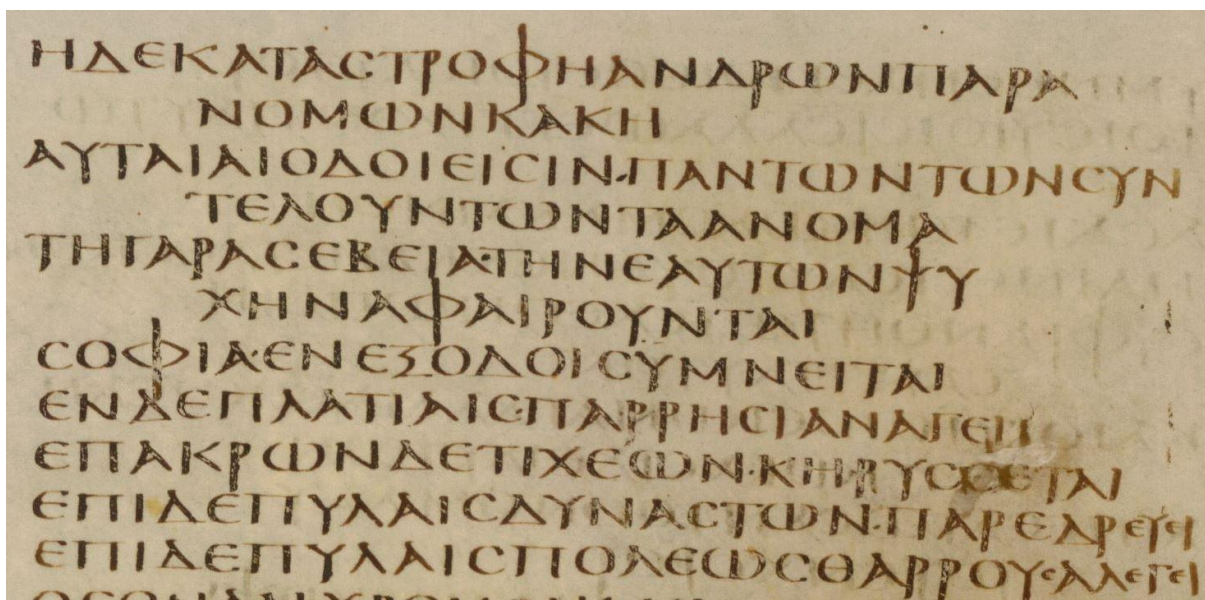

Griekse manuscripten. Bronnen van de oudheid, product van de middeleeuwen

Transcripties

Beste leerkracht, in deze opdracht onderzoek je samen met je leerlingen transcripties van Griekse manuscripten aan de hand van de vragen die je hieronder vindt. Je hoeft niet alle vragen te beantwoorden; de bedoeling dat de leerlingen leren nadenken over de vorm en het belang van manuscripten en hun rol in de transmissie van kennis uit de oudheid. Kies gerust vragen die je doenbaar lijken voor jouw leerlingen – hieronder vind je de antwoorden op alle vragen.

1. Codex Sinaiticus (Londin. Add. 43725, fol. 128v)

Oude Testament, Spreuken, 1.18-21

ἡ δὲ καταστροφή ἀνδρῶν παρανόμων κακή.

αὗται αἱ ὁδοί εἰσιν πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα·

τῇ γὰρ ἀσεβείᾳ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται.

Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται,

ἐν δὲ πλατείαις [lees: πλατεΐαις] παρρησίαν ἄγει,

ἐπ' ἄκρων δὲ τειχέων [lees: τειχέων] κηρύσσεται,

ἐπὶ δὲ πύλαις δυναστῶν παρεδρεύει,

ἐπὶ δὲ πύλαις πόλεως θαρροῦσα λέγει

De ondergang van mannen die tegen de wet ingaan is slecht.

Dat zijn de wegen van allen die onwettige dingen doen: die beroven hen van hun eigen ziel, door hun slechtheid.

De Wijsheid zingt in de poorten,

en op de pleinen neemt zij vrijuit het woord,

en op de toppen van de muren doet zij verkondigingen,

en zij gaat zitten bij de poorten van de heersers,

en zij spreekt zonder aarzelen bij de poorten van de stad.

Vragen:

1. Welke fase van het Griekse schrift zien we hier? In welke eeuw(en) kan je dus ongeveer dit manuscript dateren?

Antwoord: majuskelschrift, dus voor 9e eeuw (hier 4e eeuw)

2. Op regel 3 heb je een hele reeks klinkers na elkaar, wat het moeilijk maakt om de woorden van elkaar te splitsen. Je kan dit oplossen door uit te gaan van een apart woordje dat uit enkel klinkers bestaat. Welk woordje?

Antwoord: De woorden worden aan elkaar geschreven, zonder spatie, en zelfs met gecombineerde letters (ligaturen) over woordgrenzen heen. Voorbeeld op regel 1: κατὰ δᾶκρυ (op laatste regel zelfs met ligatuur δέ τοι).

2. Wat is in dit fragment aanwezig wat er niet is in fragment 1, en dat je zeker kan helpen om beter de woorden van elkaar te onderscheiden?

Antwoord: accenten en spiritussen. Het grave accent op κατὰ vertelt je zo dat het woord wel moet eindigen na deze lettergreep.

3. Op de eerste regel is het zevende teken geen bekende letter. Welke ligatuur kan je hier zien?

Antwoord: εἰ

4. De letter ernaast is ook niet wat ze lijkt; dit is een voorbeeld waar de vroege minuskellletter afwijkt van de latere versie. Over welke letter gaat het?

Antwoord: β ("onze" kleine beta is afgeleid van de majuskel)

5. Zo'n zeven letters verder, in het midden van de regel, herken je gemakkelijk de twee letters τα. Je zou misschien kunnen denken aan het lidwoord τὰ. Maar er staat geen accent op. Hoe zal je dus deze letters moeten lezen?

Antwoord: als deel van het woord ἔνετα.

6. De allervroegste minuskelhandschriften gebruiken een "pure" minuskel. Maar in de eerste regel van dit fragment vind je een letter die toch in majuskel wordt geschreven. Welke?

Antwoord: de kappa (twee maal). Zie ook de majuskel eta op regel 3, in het woord νηοίῃ.

7. Hoe kan dit je helpen om dit manuscript te dateren?

Antwoord: zeker later dan 9e eeuw: eerder in elfde eeuw.